

լոր: Քրիստոսի աստուածութիւնը, որուն կենդանի ու եռանդուն հաւատարմութիւնը եղաւ նախ իր վարդապետը՝ Ս. Պետրոս. եւ Ս. Պետրոս մշտապէս կենդանի իր յաջորդներուն մէջ, իբրեւ անխախտ Ուսուցիչ, Հոռմի Գահին վրայ: Ահա յիշատակը գոր կ'ուզեմ բողոքել ձեզի, սիրելի հաւատացեալներ: Նորոգել այսօր, ձեր պաշտպանին տօնին օրով, ձեր հաւատքը ամբողջական, նորոգել ձեր յարումը, անվերապահ յարումը այս մեծ նշմարտութեան, Քրիստոսի աստուածութեան, բոլոր իր պարտադրական հետեւանքներով, բոլոր իր անխախտ անվերապահ հետեւանքներով, գոր իր հետ կը բերէ այս հաւատքը: Պարտադրական հետեւանքներ, բայց հետեւանքներ որոնք հիմը կը կազմեն ամէն անհատական, ընտանեկան, ընկերական եւ համայնական վերաբերման: Քրիստոսի աստուածութիւնը, որ կը տարածուի, որ կը շարունակուի իր խորհրդական Մարմնին մէջ՝ որ է եկեղեցին: Եկեղեցին՝ անձնաւորութեամբ Հոռմի Սրբոյ. Քահանայապետին մէջ, իբրեւ ի Պետրոս՝ անմահ իր յաջորդներուն մէջ: Վերանորոգ հաւատք՝ Սուրբ եկեղեցւոյ ալ աստուածայնութեան, որուն կը գերազանցէ Քրիստոսի փոխանորդը: Լաւագոյն ընծան է գոր այսօր կրնաք դուք բերել ձեր պաշտպանին, եւ է միաժամանակ մեծագոյն ընծան գոր այսօր կրնաք ստանալ. այս վերանորոգումը ձեր հաւատքին ի Քրիստոս եւ յեկեղեցի:

ՍՈՒՐԲ ՀԱՅՐԵՐՈՒ ՀԱՄԱՏՔԸ

Արեւելեան եկեղեցւոյ մեծ Հայրապետներէն մէկը, Ս. Յովնան Ոսկեբերան, իր օրով կ'ըսէր իր հաւատացեալներուն. «Մի՛ հեռանաք Ս. եկեղեցիէն, վաճառե՛ք եկեղեցիէն աւելի հոգը բան չըկայ: Եկեղեցին է իմ յայտը եւ կը յարէ Ս. Յովնան Ոսկեբերան - եկեղեցին է ապաստանարանը եւ, եկեղեցին է փրկութիւնը եւ: Երկնքէն բարձր է, աշխարհէն աւելի ընդարձակ է եկեղեցին»:

Այս է յիշատակը գոր կը բողոքել ձեզի. սիրելի եկեղեցիներ. մասնաւորապէս կը յանձնարարեմ այս իտալացի ժողովուրդին, որ ունի այն գերագոյն առանձնաշնորհը ըլլալու բնական պահապան այս հաւատքին, որ միակ գրաւականն է յաւիտեանական կեանքի եւ անմահութեան: Յարում եկեղեցիին, յարում Սրբազան Քահանայապետին, Պետրոսի Գահուն. ահա մեծագոյն նուէրը գոր կրնաք ձեռնել այսօր այս հանդիսաւոր ժամուն, ձեր երկնային պաշտպանին:

Ու կ'աւարտեմ ուրիշ մէկ խօսքով եկեղեցւոյ մէկ ուրիշ Հայրապետի մը, այս անգամ Արեւմտեացի, Ս. Օգոստինոսի, որ օր մը այսպէս կ'ըսէր իր խորհրդածութիւնները. «Մի-

բենք մեր Տէր Աստուածը իբրեւ մեր Հայրը, սիրենք նաեւ եկեղեցին իբրեւ մեր մայրը»:

ՅՐԱՆՍԵՐԷՆ ՅՈՐԴՈՐԱԿ

Վենետիկի Պատրիարքական տաճարին մէջ տեղի ունեցած այս հանդիսաւոր տօնախմբութեան առթիւ, հաւաքուած ենք հոս արեւելէն եւ արեւմուտէն, սիրոյ անհալ գօղով մը միացած: Շատ ժամանակ է Վեր, բայց մանաւանդ մեր օրերուն աւելի կը խօսուի արեւմուտի եւ արեւելի մէջ գոյանալիս հասկացողութեան մը մասին. այս միութիւնը ամէն ժամանակ տեղի կրնայ ունենալ մի միայն կաթողիկէ եկեղեցւոյ մէջ, որ յարգելով հանդերձ իւրաքանչիւր ազգի մասնաշատակ առաւելութիւնները, բնիկ սովորութիւնները, մշակութային յառաջդիմութիւնները, կը միացնէ բոլորը աստուածային սիրոյ եւ միութեան մը մէջ, ոչ միայն միջազգային, այլ պիտի ըսեմ՝ գերազգային, գերբնական միութեան մը մէջ:

Ահա այս մեծ շնորհքն է որ ես այսօր կը խնդրեմ Ս. Մարկոսի բարեխօսութեամբ. որ ձեր յարումը կաթողիկէ եկեղեցւոյն ըլլալ միշտ աւելի ապրում, միշտ աւելի կենդանի. մինչ ձեզ կը հրաւիրեմ երգելու եռանդով Հաւատամքին մէջ, խմբերգին հետ. եւ ի մի միայն սուրբ կաթողիկէ եւ առաքելական եկեղեցի:

ՄԵՍՐՈՊԵԱՆ ԲԱՐԲԱՌՈՎ

Իմ խօսքերս դուք հասկցած պիտի ըլլաք, ըլլա՛յ իտալեան, ըլլա՛յ ֆրանսեան. բայց մեզի գոհացում տալու համար՝ որպէսզի տեսնէք թէ սուրբ եկեղեցւոյ մէջ ազգերը խորութիւն չեն բերեր, ազգերը բոլոր սիրելի գաւակներն են, եւ մանաւանդ հայ ազգը՝ որ ունի իբրեւ իր մեծագոյն պարծանքներէն մէկը՝ եղած ըլլալը առաջինը որ ընդգրկած է Քրիստոսի սուրբ հաւատքը իբրեւ ազգ, մէկ երկու խօսք ալ ձեզի կ'ուղղեմ:

Ու նախ կ'ողջունեմ զձեզ հայրական սիրով. առնեմ որ Վենետիկ եմ, տարակոյս չկայ որ բախտաւոր եմ ունենալով իրենց Ս. Ղազարի փարիլի վանքը, հայրենիքի մէկ կտոր մըն է, ուր մշտամիմունջ ազօրքը կը բարձրանայ ամենամոխրական աւանդութիւններուն համաձայն մեր սիրելի եկեղեցւոյ:

Ողջոյնս սիրոյ, ողջոյնս յարգանքի՝ որպէսզի մենք ալ հայերս, ուր որ գտնուիմք, միշտ արժանաւոր գաւակներ մեր վարդապետ, անոնց սերունդն ըլլանք, որոնք սուրբ եղիշէի բերնով, գերիշով մեզի աւանդած են՝ թէ մենք ունինք իբրեւ մեր Հայրը՝ Ս. Աւետարանը, եւ իբրեւ մայր ունինք կաթողիկէ Սուրբ եկեղեցին:

ՎԱՍԵՄ. ԳԵՐԵՐԶ. ՀՈԳԵՒՈՐ ՏԷՐԸ

Մ Ո Ւ Ր Ա Տ - Ռ Ա Փ Ա Յ Է Լ Ե Ա Ն Ի Մ Է Ջ

(Ա Պ Ր Ի Լ 25)

Գերերջ. Հոգեւոր Տիրոջ այցելութեան օրերուն կը զուգադիպէր նաեւ մեր ապրիլեան սուրբ նահատակներուն յիշատակը: Այսօր ազգային սգատօն կը կատարուի Մուրաթ-Ռաֆայէլի յարկին տակ. կը նախագահէ Հայոց Միաբանաւոր Պատրիարքը. ներկայ է ամբողջ Միաբանութիւնը, բազմաթիւ ազգայիններ:

Մահերգով եւ տխուր նուագներ, Ծովիէնի թաղմանական քայլերգը, Գրիգոր Սիւնիի «Վուշ Վուշ Վշտին» թախծալից խմբերգը՝ բոլորովին ուրիշ աշխարհ մը փոխադրեցին մեզ, աշխարհ մը ցաւի, արտասուքի, տառապանքի, հեծեծանքի... Արտասանութիւններ, արձակ գրութիւններ, իմաստալից եւ սպաւորիչ, կատարուած Մուրաթ - Ռաֆայէլեան Վարժարանի բարձրագոյն դասու աշակերտութեան կողմէ՝ բերին մեզի հռոյտ-չանքներ հեռաւոր ու արիւնոտ անապատներէն, տառապանքի անյայտ ճամբաներէն, ուրիշ քայլեր են մեր նահատակ նախնիք, մարտիրոսական դասերէն:

Օրուան բանախօսը, վարժարանին տեւող՝ Հ. Եղիա Վրդ. Փէլիկեան, ամէնուս սրտին մէջ քանդակեց ահաւոր պատկերը հայկական կարմիր Զատիկին, արիւնոտ Գողգոթային. իր ձայնին մէջ լսեցինք մատղաշ եւ ամբիժ կոյսերու, խող-խողուած կոյսերու ամբողջ ողբերգը մահասարսուռ. բայց նաեւ յուսատու երգը անոնց աննման յաղթանակին, որով սգատօնը դարձաւ ոչ թէ լացի եւ ողբի տօն, այլ յաղթանակի, յուսալիւ ու փառապանծ յաղթանակի, որու մեծ բազինին վրայ կը փառարանուին յաւերժօրէն մեծ հերոսները մեր մեծ ազգին: Որովհետեւ,

որքան հոգին բարձր է նիւթէն, շեշտեց յարգելի բանախօսը, նոյնքան այս նահատակ ցեղը՝ իր ջարդարարներէն. որովհետեւ անոնք մեռան բարձր գաղափարի մը համար, եւ այդ գաղափարը կրօնք է, Աստուած է, հայրենիք է: Եղբայրակեց իր խօսքերը նահատակներու սուրբ կտակը աւանդելով բոլոր ներկաներուն. կտակ մը որ կու գար անծանօթ լեռներէ, դանխուլ անապատներէ, այն գերեզմաններէն որ չկան՝ բայց կը խօսին յաւիտեան:

Հանդէսին վերջաւորութեան, որոտընդոտ ծափերու մէջ բեմ բարձրացաւ Վրդ. Գերերջ. Հոգեւոր Տէրը: Իր խօսքերը իբրեւ պատգամ, գրիւք մեր ներկայ թիւին առաջին էջին վրայ: Իսկապէս անմոռանալի, անջնջելի խօսքեր, որոնք գերազանցօրէն ոգեւորեցին բոլորս. պիտի չմոռնանք մանաւանդ այն հանդիսաւոր երգումը գոր կատարեցինք միասին. «Եթէ երբեք դաժան թշնամիներ յարձակին այս նուիրական գաղափարներուն դէմ, որոնք հայութեան փառքն ու պարծանքն են, Աստուծոյ Քրիստոսի սիրոյն եւ մեր ազգին յարումին, մենք պատրաստ ենք դարձաւ արիւնոտելու, բայց ոչ դաւաճանելու»:

Հանդէսէն վերջ՝ հիւրերը եկան յարգանքի ցոյցերով համբուրելու Հոգեւոր Տիրոջ Ս. Աջը. Մուրաթ-Ռաֆայէլեանի աշակերտները բախտն ունեցան նաեւ խօսելու իր հետ, լսելու իր հայրական ու քաջալերական յորդորները:

Արցունքով բաժնուցանեց այդ նուիրական յարկէն, հայկական նոր խանդ, նոր աւելն մեր սրտերուն մէջ: